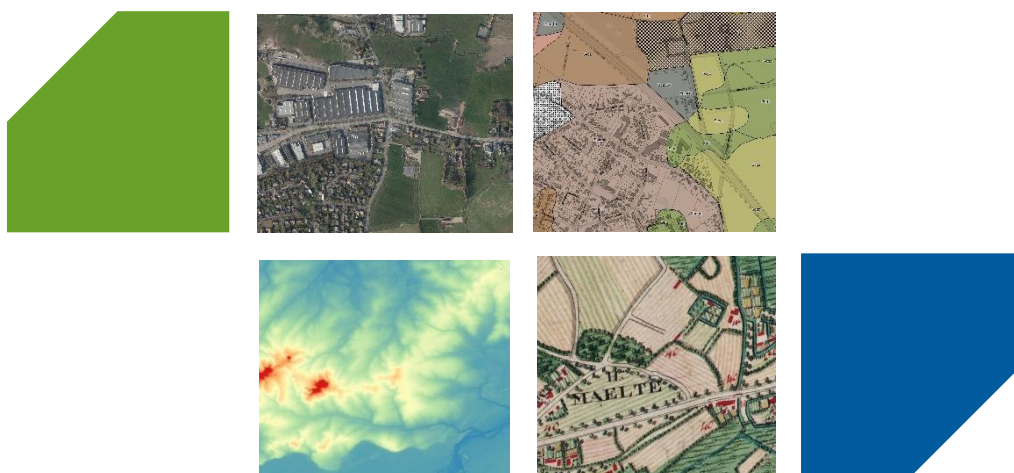

ARCHEOLOGIENOTA (MET BEPERKTE SAMENSTELLING) TER HOOGTE VAN DE WITTE NETEVALLEI TE RETIE

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 2364

Rapport opgemaakt door: Sander Pelsmaekers

Kontichsesteenweg 38

2630 Aartselaar

Projectcode:

Intern: 39876

Extern: PSN-24-002196-ANT

AOE: 2024L100

COLOFON

Titel

Archeologienota (met beperkte samenstelling)

ter hoogte van de Witte Netevallei te Retie

Auteur

Sander Pelsmaekers

Projectcodes

Intern: 39876

Extern: PSN-24-002196-ANT

Agentschap Onroerend Erfgoed: 2024L100

Plaats en datum

Aartselaar, januari 2025

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 2364

ISSN 2406-3940

Alle afbeeldingen zijn aangeleverd door ABO nv tenzij anders aangegeven.

RAPPORTFICHE

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
v0	08/01/2025	Interne draft
v1	08/01/2025	Externe draft
v2	20/01/2025	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Sander Pelsmaekers
Business Unit Manager	Glenn De hooghe
Kwaliteitscontrole	Melissa Lamberts
General Director	Patrick Hambach

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	5
1.1	Administratieve gegevens	5
1.2	Aanleiding van het onderzoek en wettelijk kader	6
1.3	Afbakening van het projectgebied	6
1.4	Doel van het onderzoek en onderzoeksstrategie	6
2	Analyse van het projectgebied.....	8
2.1	Huidige situatie	8
2.2	Geplande bodemingrepen	12
3	Historische inschatting.....	13
4	Besluit	14
5	Bibliografie	15
1	Gemotiveerd advies	17

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1:	GRB basiskaart met aanduiding van het projectgebied.	7
Figuur 2:	Meest recente orthofoto met aanduiding van het projectgebied.	7
Figuur 3:	Topografische kaart uit 1939 met aanduiding van het projectgebied.	8
Figuur 4:	Luchtfoto uit 1952 met aanduiding van het projectgebied.	9
Figuur 5:	Orthofoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied.....	9
Figuur 6:	Orthofoto uit 1991 met aanduiding van het projectgebied.....	10
Figuur 7:	Orthofoto uit 2013-2015 met aanduiding van het projectgebied.	10
Figuur 8:	DHM en Skyviewkaart met aanduiding van het projectgebied.	11
Figuur 9:	Hoogteprofielen van deelzones 1 en 2.	11
Figuur 10:	Overzicht van de geplande bodemingrepen. De dieptes van de afgravingen zijn maximale waarden en zullen op veel plaatsen minder diep gaan.....	12
Figuur 11:	Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied	13

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1:	Overzicht van de administratieve gegevens.....	5
Tabel 2:	Overzicht van de bodemingrepen.	12

1 INLEIDING

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectgegevens	
Naam + adres projectgebied	
- Straat + nr.:	ter hoogte van de Witte Netevallei
- Postcode:	2470
- Fusiegemeente:	Retie
Lambertcoördinaten (1972; EPSG:31370)	Bereik: Xmin, Xmax: 198 830,32 m - 214 616,28 m Ymin, Ymax: 198 643,52 m - 214 789,88 m
Kadaster	
- Gemeente:	Retie
- Afdeling:	1 AFD/RETIE/
- Sectie:	F
- Percelen:	13036F1004/00A000, 13036F1003/00A000, 13036F1005/00B000, 13036F1006/00E000 en 13036F1042/00A000
Onderzoekstermijn	Januari 2025
Oppervlakten:	<ul style="list-style-type: none">- Betrokken percelen: 17.861 m²- Projectgebied: 17.636 m²- Geplande bodemingreep: 17.636 m²- Lengte lijntracé: /- Onderzoeksgebied: /

Tabel 1: Overzicht van de administratieve gegevens.

1.2 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK EN WETTELIJK KADER

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor reliëfherstel ter hoogte van twee voormalige visvijvers ter hoogte van de Witte Netevallei in Retie (provincie Antwerpen). De geplande werken van 17.636 m² worden beschouwd als een ingreep in de bodem.

Het projectgebied valt buiten een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Verder bevindt het zich buiten een definitief of tijdelijk beschermd archeologische site en buiten een vastgestelde archeologische zone. De geplande werken hebben betrekking op een zone buiten woongebieden. Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze werken van toepassing zijn de 3.000 m² overschrijdt en de geplande werken meer dan 5.000 m² zullen inhouden, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een omgevingsvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor het projectgebied.

Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoont dat:

- 1) met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2) de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- 3) verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst.

In het geval van dit dossier gelden criteria 2 en 3. Hierdoor is een **archeologienota met beperkte samenstelling** van toepassing.

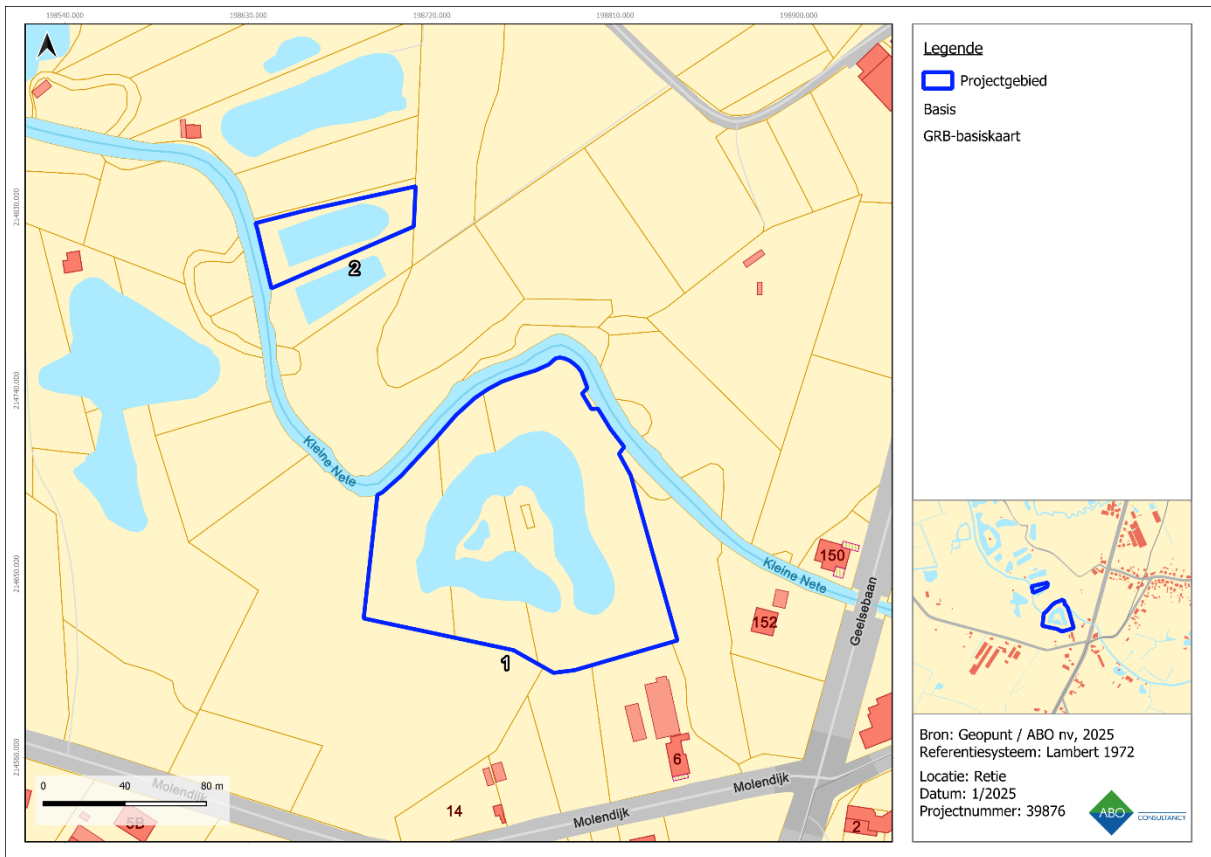
1.3 AFBAKENING VAN HET PROJECTGEBIED

Het projectgebied komt overeen met percelen 13036F1004/00A000, 13036F1003/00A000, 13036F1005/00B000, 13036F1006/00E000 en 13036F1042/00A000 (Retie, afdeling 1 AFD/RETIE/, sectie F) die gelegen zijn ter hoogte van de Witte Netevallei te Retie in de provincie Antwerpen (Figuur 1). In totaal beslaat het projectgebied, dat uit twee deelzones bestaat, een oppervlakte van ca. 17.636 m².

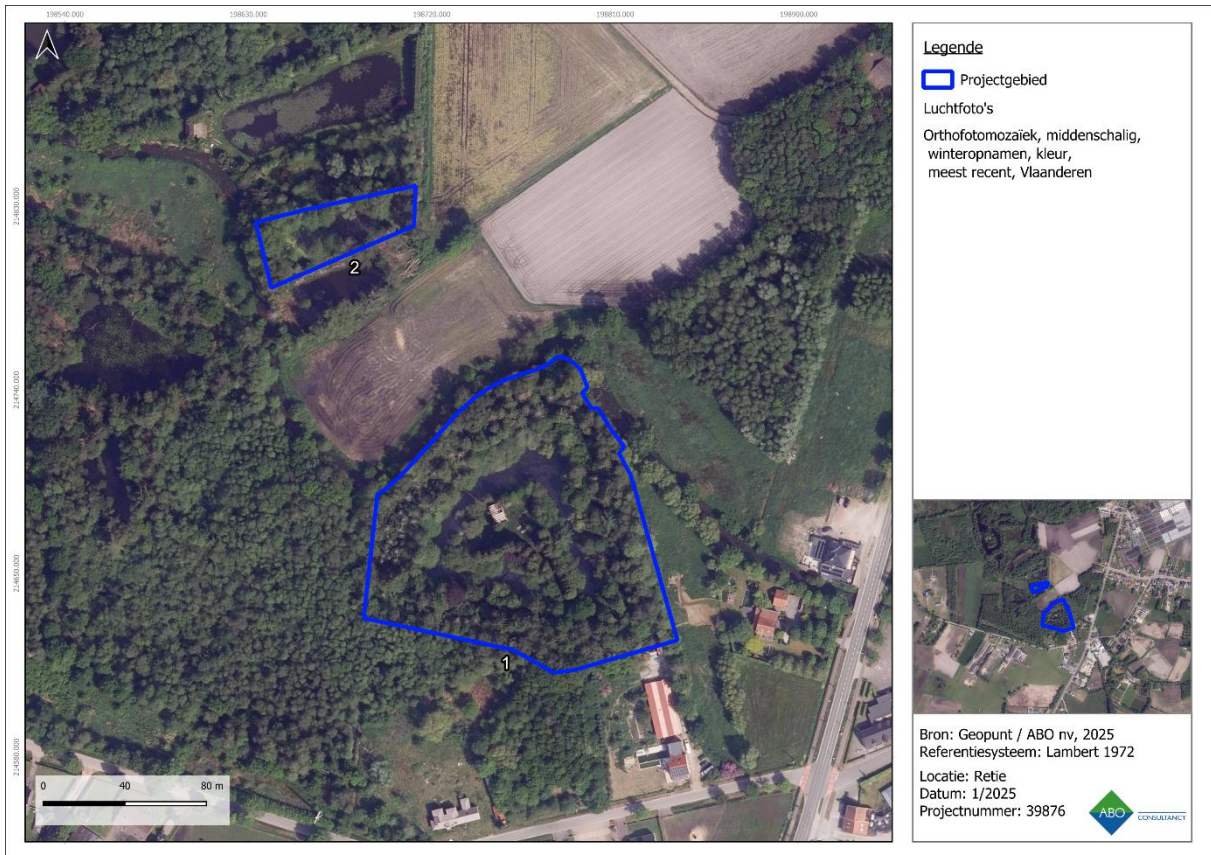
Zowel deelzone 1 (15.616 m²) als deelzone 2 (2.020 m²) bestaan uit antropogeen opgehoogde gronden ten gevolge van de aanleg van een visvijver in de 20ste eeuw. Sindsdien is er ook bebossing aanwezig op de betrokken percelen.

1.4 DOEL VAN HET ONDERZOEK EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Deze archeologienota met beperkte samenstelling heeft als doel aan te tonen dat er geen archeologische resten verwacht kunnen worden tijdens de geplande werkzaamheden. Er wordt hiervoor gebruik gemaakt van de bestaande en ontsloten landschappelijke en historische gegevens die voorhanden zijn. Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt een advies geformuleerd.

Figuur 1: GRB basiskaart met aanduiding van het projectgebied.

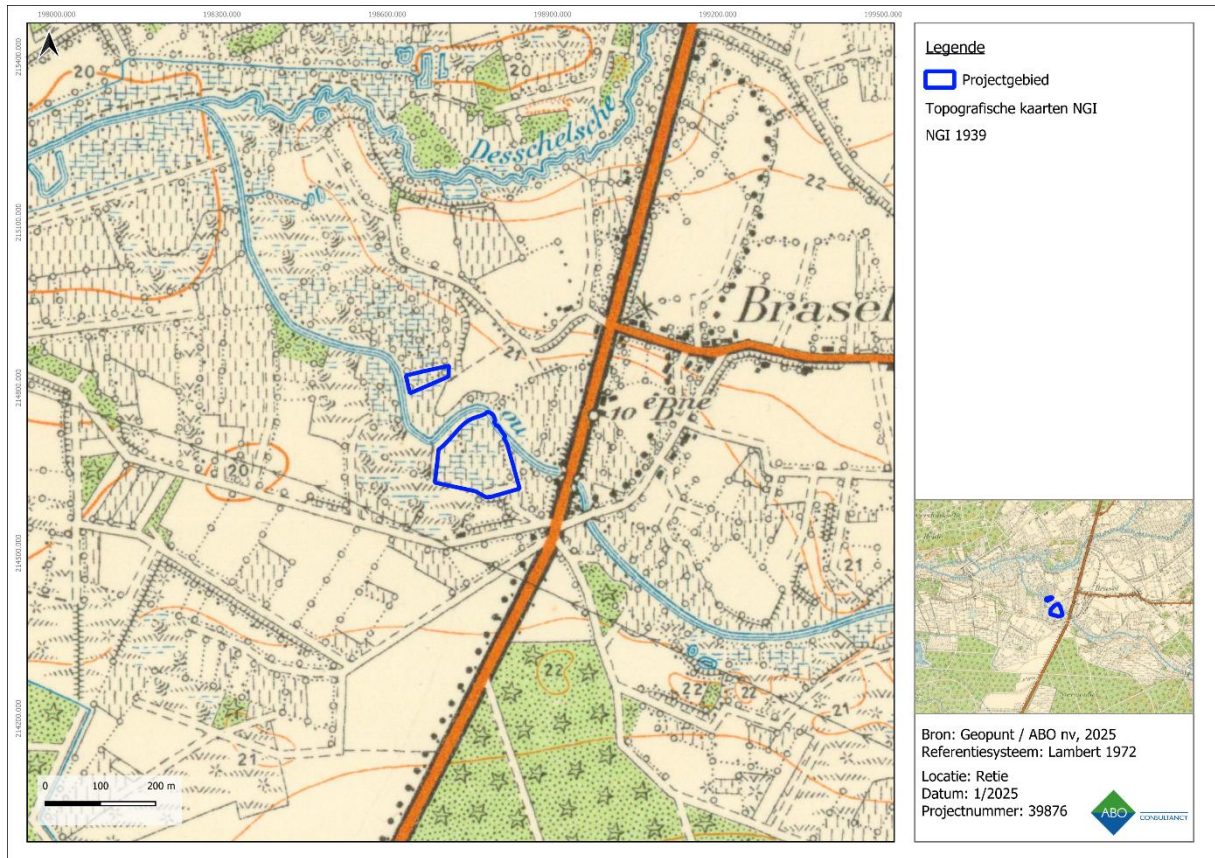

Figuur 2: Meest recente orthofoto met aanduiding van het projectgebied.

2 ANALYSE VAN HET PROJECTGEBIED

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Beide deelzones van het projectgebied zijn volgens cartografische bronnen tot ver in de tweede helft van de 20ste eeuw nog onbebouwd gebleven. Ze maakten dan ook deel uit van het natte en overstromingsgevoelige stroomgebied van de Witte Nete, zoals ook te zien is op de topografische kaart uit 1939 (Figuur 3).

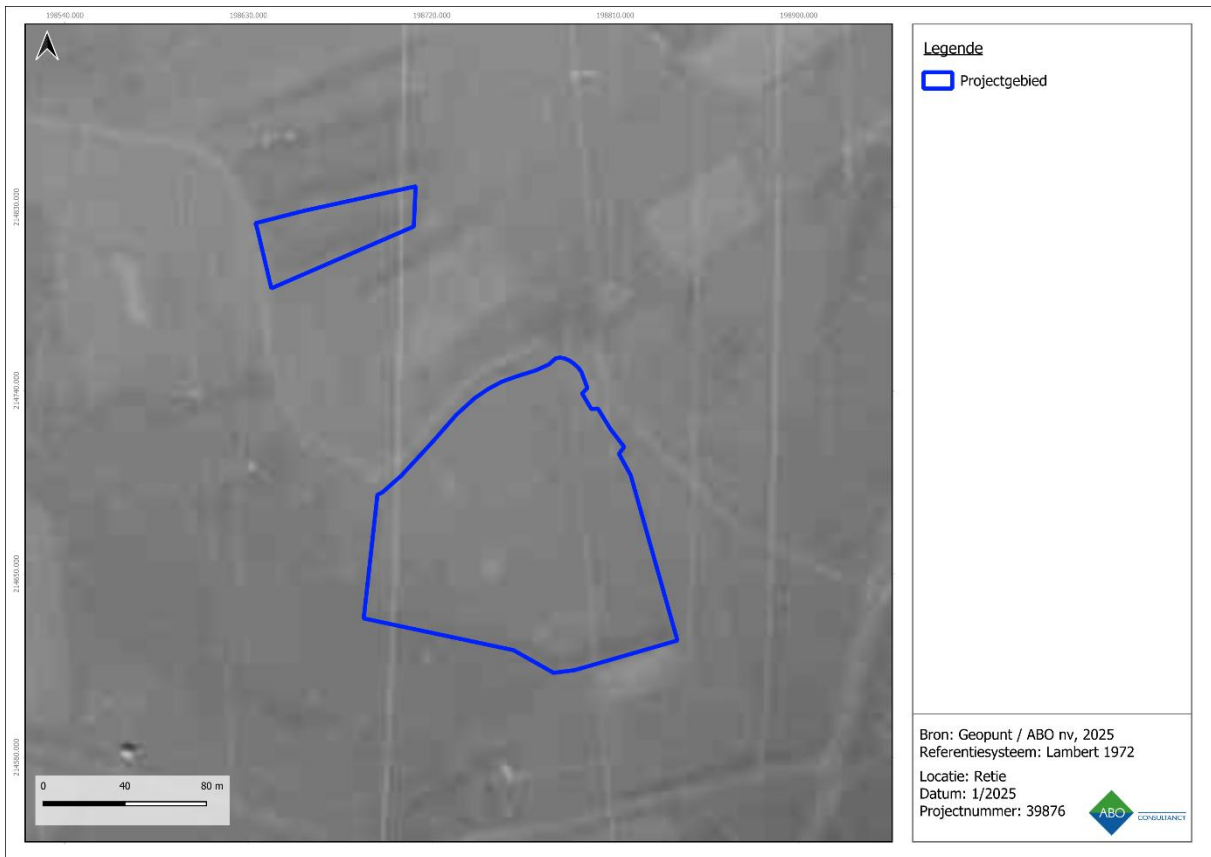

Figuur 3: Topografische kaart uit 1939 met aanduiding van het projectgebied.

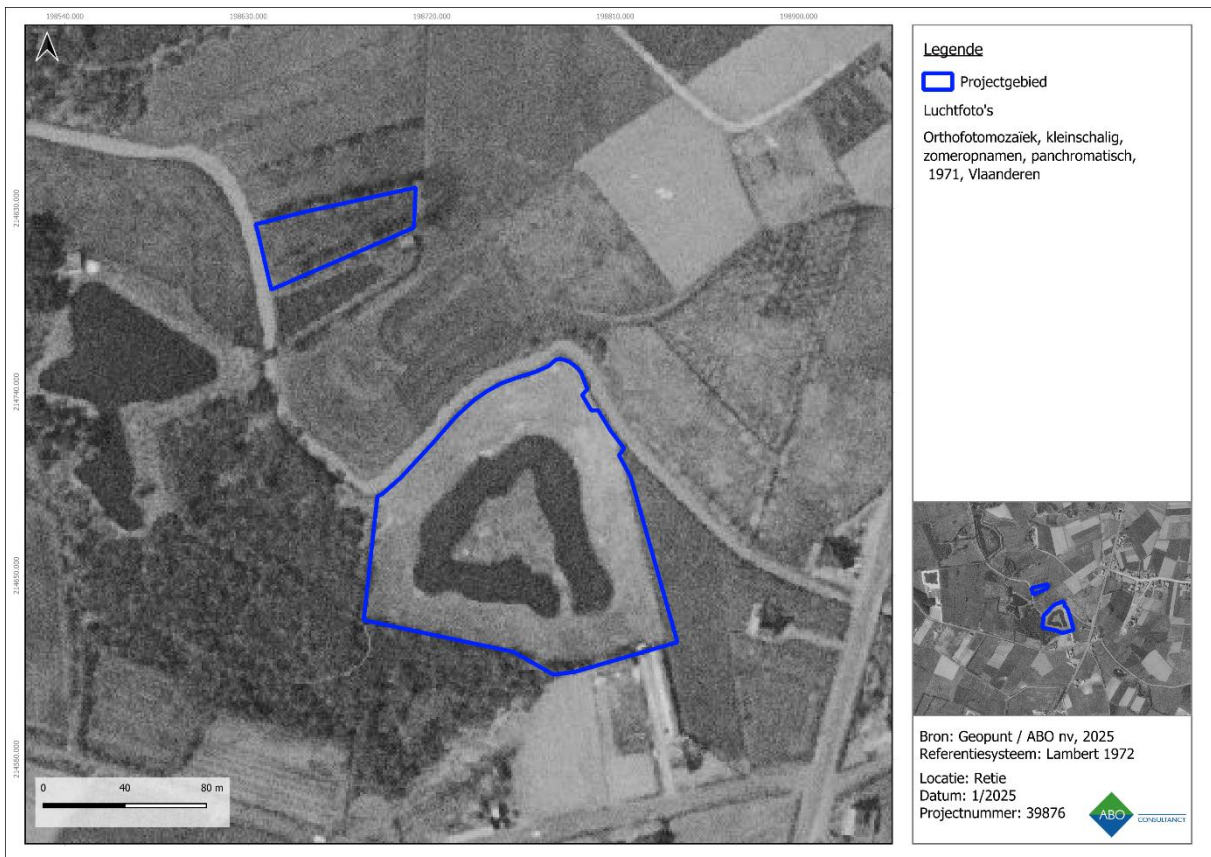
De oudste beschikbare luchtfoto uit 1952 toont beide deelzones zonder weinig identificeerbare elementen (Figuur 4). Het is pas op de orthofoto uit 1971 dat er ter hoogte van deelzone 1 een pas gerealiseerde visvijver te zien is met een centraal kunstmatig eiland (Figuur 5). De visvijver binnen deelzone 2 is pas zichtbaar op de latere orthofoto uit 1979-1990 (Figuur 6).

Om de pas uitgegraven visvijvers – met een oppervlakte van 5.496 m² (deelzone 1) en 906 m² (deelzone 2) - voldoende diepte te geven, besloot de toenmalige eigenaar meteen ook om de betrokken percelen op te hogen. Dit was immers noodzakelijk om de terreinen toegankelijk te maken, aangezien ze op dat moment nog steeds in het laag en waterziek deel van de vallei gelegen waren. Er werden daarom dijklichamen gecreëerd met een gemiddelde hoogte tussen 0,70 m+Mv en 0,90 m+Mv (en meer), waardoor er een kunstmatig hoogteverschil tot 1,20 meter ontstond met de Witte Nete. Deze ophogingen gebeurden gedeeltelijk met de grond die vrijkwam bij het uitgraven van de twee vijvers.

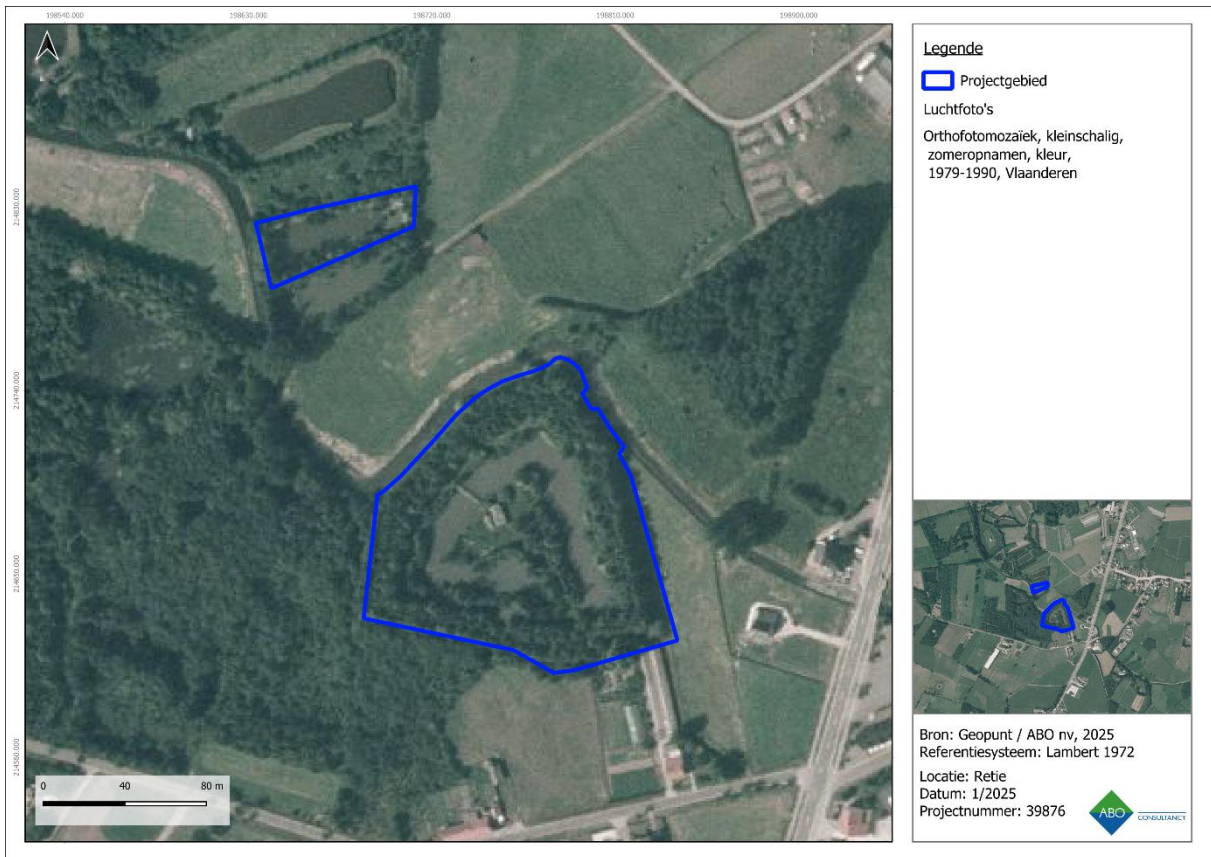
Onderstaande lucht- en orthofoto's tonen de situatie in 1952, 1971, 1991 en 2013-2015.

Figuur 4: Luchtfoto uit 1952 met aanduiding van het projectgebied.

Figuur 5: Orthofoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied.

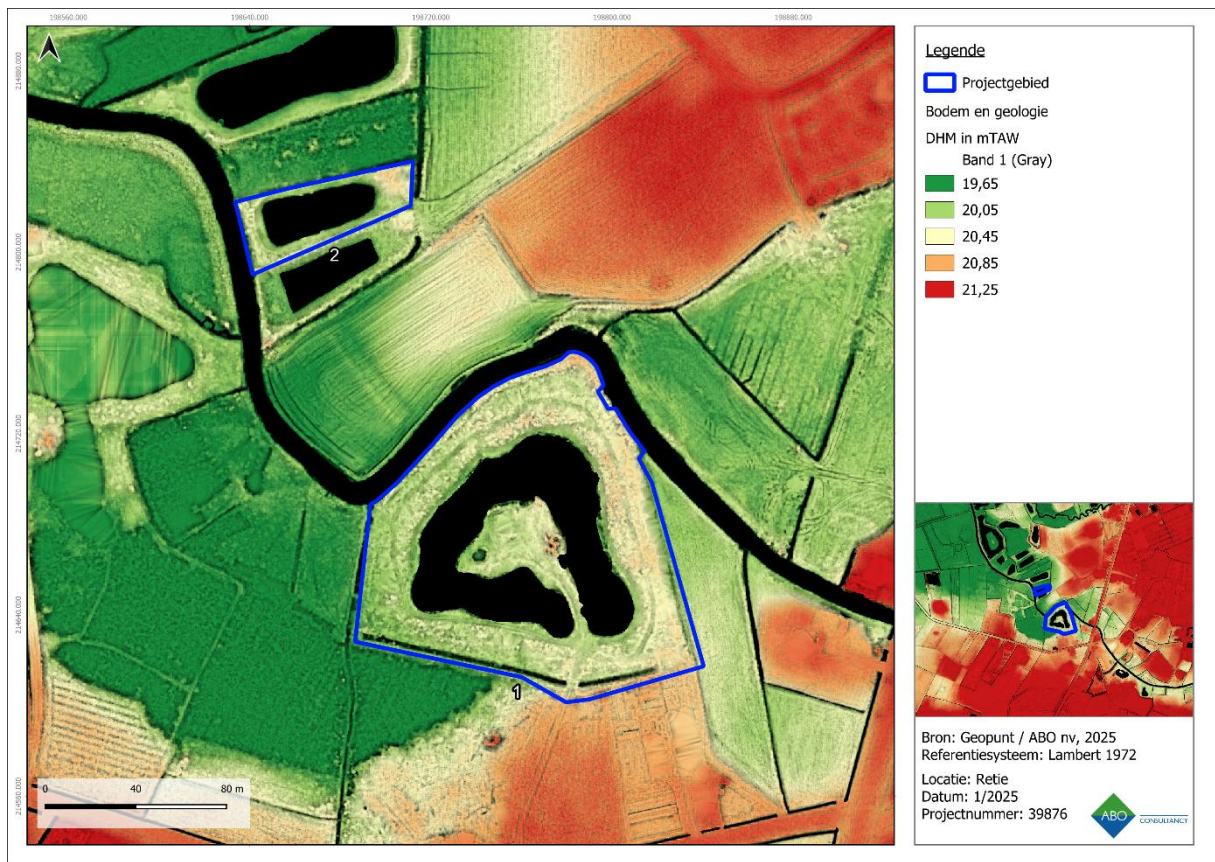

Figuur 6: Orthofoto uit 1991 met aanduiding van het projectgebied.

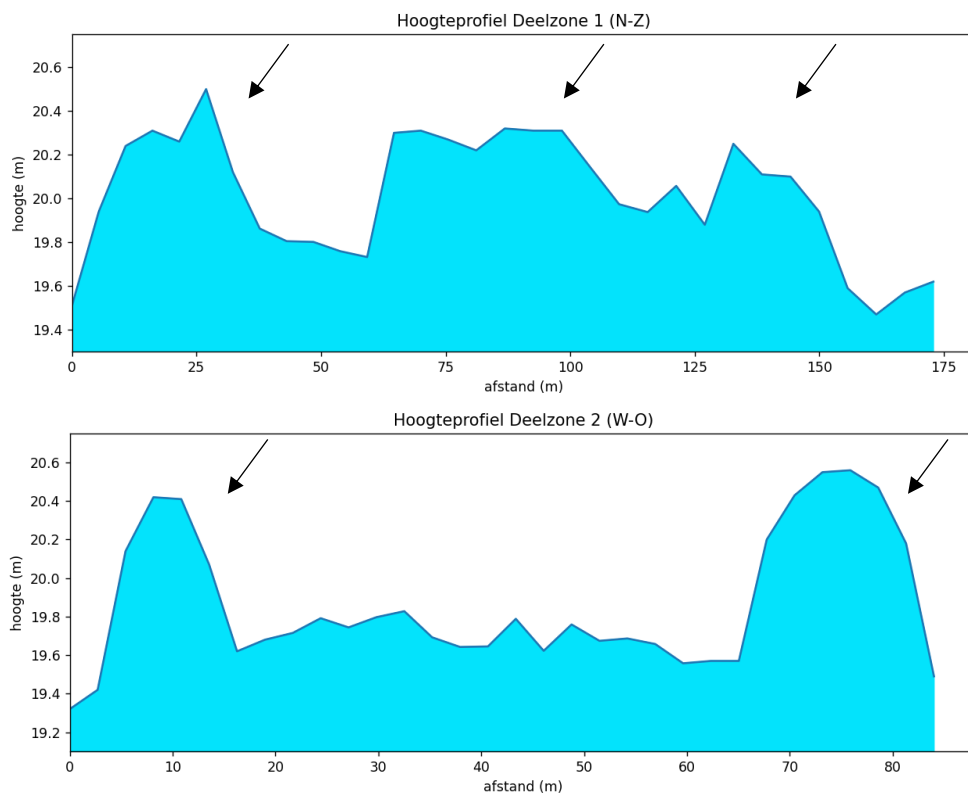

Figuur 7: Orthofoto uit 2013-2015 met aanduiding van het projectgebied.

Op het hoogtemodel en de onderliggende Skyviewkaart zijn de eerder beschreven elementen en ophogingen zeer duidelijk zichtbaar (Figuur 8). Ook de onderstaande hoogteprofielen geven een gedetailleerde kijk op de aanwezige antropogene dijkluchamen (aangeduid met zwarte pijlen op Figuur 9).

Figuur 8: DHM en Skyviewkaart met aanduiding van het projectgebied.

Figuur 9: Hoogteprofielen van deelzones 1 en 2.

2.2 GEPLANDE BODEMINGREPEN

De werkzaamheden kaderen in een natuurherstelproject, waarbij er getracht wordt om het projectgebied terug meer watergevoelig te maken. De werkzaamheden houden dan ook het gedeeltelijk verwijderen van de dijklichamen in. De grond zal meteen in de visvijvers gestort worden, waardoor deze gedempt worden. Onderstaande afbeelding toont een schematisch overzicht van de werkzaamheden.

Figuur 10: Overzicht van de geplande bodemingrepen. De dieptes van de afgravingen zijn maximale waarden en zullen op veel plaatsen minder diep gaan.

Concreet zal er binnen deelzone 1 een maximale afgraving van de dijklichamen worden voorzien tot 0,70 m-Mv. Ook wordt het bestaande gebouwtje op het kunstmatige eiland gesloopt. Ter hoogte van deelzone 2 zal er tot maximaal 0,60 m-Mv van de dijklichamen afgegraven worden. Onderstaande tabel geeft een duidelijk overzicht:

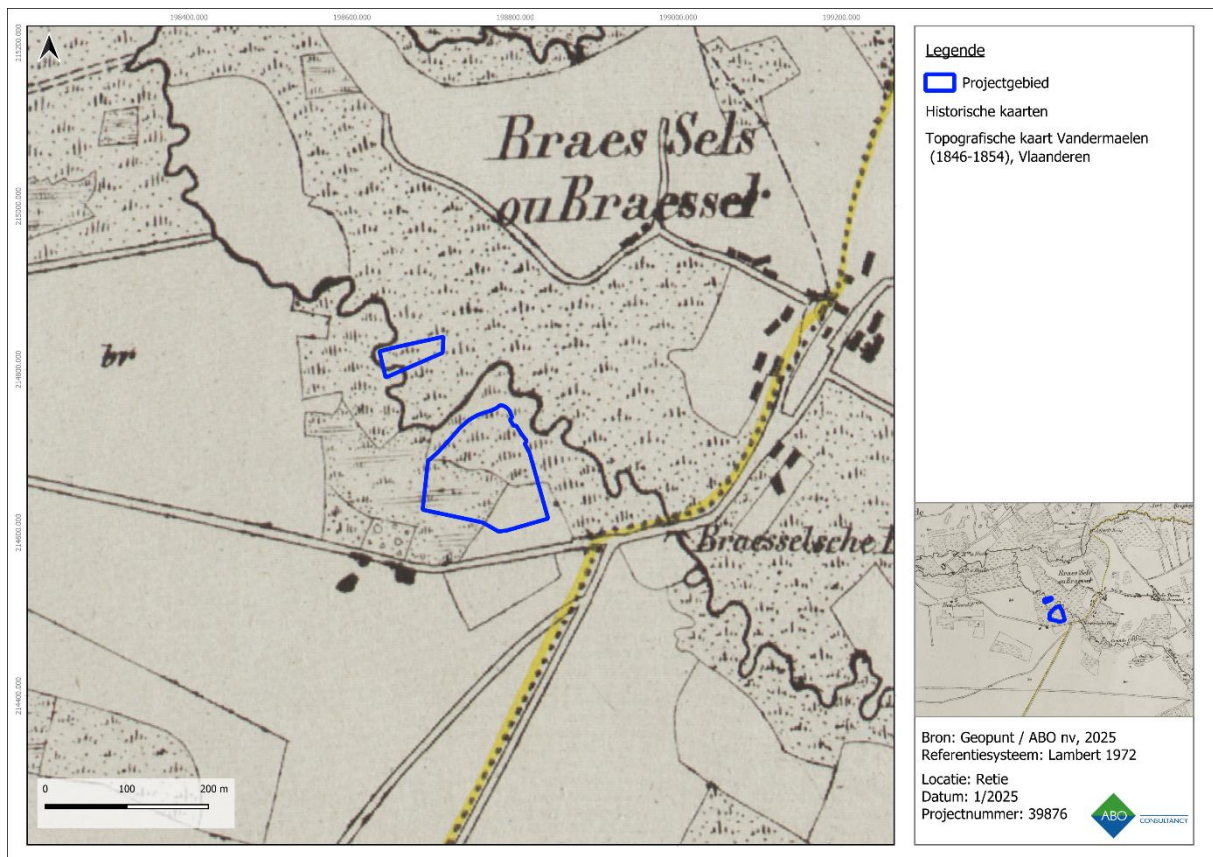
Zone	Ingreep	Oppervlakte ingreep	Opmerking
1	Dempen vijver	5.496 m ²	Ingreep enkel binnen ophoging en onder water
	Afgraven dijken tot 0,70 m-Mv	10.120 m ²	Ingreep enkel binnen ophoging
2	Dempen vijver	906 m ²	Ingreep enkel binnen ophoging en onder water
	Afgraven dijken tot 0,60 m-Mv	1.114 m ²	Ingreep enkel binnen ophoging

Tabel 2: Overzicht van de bodemingrepen.

De af te graven antropogene dijklichamen zijn ook duidelijk te zien op de hoogteprofielen, waar ze zijn aangeduid met zwarte pijlen (Figuur 9). Belangrijk om te vermelden bij bovenstaande werkzaamheden is dat de bodemingreep enkel zal plaatsvinden binnen reeds geroerde gronden.

3 HISTORISCHE INSCHATTING

Op basis van cartografische bronnen kan alvast gesteld worden dat het projectgebied gedurende lange tijd een landelijke functie heeft vervuld. Er zijn bijvoorbeeld op de Vandermaelenkaart geen antropogene structuren te zien op of nabij de betrokken percelen, die verder ook aangeduid worden als valleibodem. Het projectgebied maakt dan ook deel uit van de Witte Netevallei, een overstromingsgevoelige omgeving die tot enkele decennia geleden erg laaggelegen en nat was en dus een onaantrekkelijke locatie vormde voor de mens om zich te vestigen. Het is pas na de aanleg van de visvijvers in de tweede helft van de 20^e eeuw dat het terrein toegankelijk werd voor menselijke activiteiten.

Figuur 11: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied

Er zijn in de nabije omgeving van het projectgebied ook geen gekende archeologische waarnemingen die een invloed kunnen hebben op het (gebrek aan) kennispotentieel ter hoogte van de geplande werkzaamheden.

4 BESLUIT

Deze archeologienota met beperkte samenstelling kwam tot stand naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor reliëfherstel van een voormalige visvijver ter hoogte van de Witte Netevallei te Retie. Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van 17.636 m². Aan de hand van onderstaande argumenten wordt een advies geformuleerd:

Op basis van cartografische bronnen kan gesteld worden dat het projectgebied gedurende lange tijd een landelijke functie heeft vervuld. Het projectgebied maakt dan ook deel uit van de Witte Netevallei, een overstromingsgevoelige omgeving die tot enkele decennia geleden erg laaggelegen en nat was en dus een onaantrekkelijke locatie vormde voor de mens om zich te vestigen. Het is pas na de aanleg van twee visvijvers in de tweede helft van de 20^e eeuw dat het terrein toegankelijk werd voor menselijke activiteiten.

Tijdens de aanleg van de visvijvers werd er besloten om de omliggende percelen op te hogen. Dit was noodzakelijk om de terreinen toegankelijk te maken, aangezien ze op dat moment nog steeds in het laag en waterziek deel van de vallei gelegen waren. Er werden daarom dijklichamen gecreëerd met een gemiddelde hoogte tussen 0,60 m+Mv en 0,90 m+Mv (en meer), waardoor er een kunstmatig hoogteverschil tot 1,20 meter ontstond met de Witte Nete. Deze ophogingen gebeurden gedeeltelijk met de grond die vrijkwam bij het uitgraven van de twee vijvers.

De geplande werkzaamheden zullen trachten om de aanwezige kunstmatige elementen gedeeltelijk te verwijderen. Concreet zullen de dijklichamen tot maximaal 0,60 m-Mv in deelzone 2 en 0,70 m-Mv in deelzone 1 afgegraven worden, waarbij de vrijgekomen grond meteen in de visvijvers wordt geduwd om deze te dempen. Dit houdt niet alleen in dat de werkzaamheden voor 36% onder water zullen plaatsvinden ter hoogte van de vijvers maar ook dat de afgravingen enkel beperkt blijven tot het verwijderen van kunstmatig aangevoerde gronden ter hoogte van de dijken. Hierdoor is er geen kans op het aantreffen van relevante archeologie binnen het projectgebied.

Er zijn verder ook geen cartografische, archeologische of andere landschappelijke waarnemingen (bijvoorbeeld de aanwezigheid van donken) die op of nabij het projectgebied aanleiding zouden kunnen geven tot kenniswinst.

Op basis van bovenstaande argumenten worden daarom **geen verdere maatregelen** geadviseerd voor het hele projectgebied.

5 BIBLIOGRAFIE

Cartografische bronnen

Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

Geopunt Vlaanderen, Orthofoto's 1971, 1979-1990, 2002-2003, 2014, 2015, 2016, 2020, *Retie* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 07/01/2025)

Topografische kaarten, 1873, 1904, 1939, 1969, 1981, 1989, *Retie* [online], www.cartesius.be, (geraadpleegd op 07/01/2025)